

Kostnader för personlig assistans

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2007/08:61 Kostnader för personlig assistans. Några följdmotioner har inte väckts.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning. Dels föreslås en förtydligande bestämmelse om att assistansersättning ska utbetalas endast under förutsättning att den används för köp av personlig assistans av någon som anordnar sådan eller för att avlöna egna personliga assistenter, dels föreslås att en ersättningsberättigad som inte har använt hela assistansersättningen ska betala tillbaka den återstående delen till Försäkringskassan. Syftet med lagändringarna är att bevara assistansreformens trovärdighet och legitimitet så att en ändamålsenlig användning av assistansersättningen säkerställs. Utskottet välkomnar ett kommande uppdrag om en samlad informationssatsning för dem som är berättigade till assistansersättning och instämmer vidare i att det är viktigt att den föreslagna reformen följs upp.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	6
Kostnader för personlig assistans	6
Propositionen	6
Återbetalning av assistansersättning	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kostnader för personlig assistans

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2007/08:61.

Stockholm den 3 april 2008

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Ylva Johansson (s), Cecilia Widegren (m), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Marianne Kierkemann (m), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Jan R Andersson (m), Lennart Axelsson (s), Chatrine Pålsson Ahlgren (kd), Margareta B Kjellin (m), Elina Linna (v), Lars-Ivar Ericson (c), Thomas Nihlén (mp), Ann Arleklo (s) och Maria Lundqvist-Brömster (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2007/08:61 Kostnader för personlig assistans föreslår regeringen att riksdagen antar dess förslag till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslaget finns i bilaga 2. I ärendet har utskottet tagit emot ett par skrivelser.

Bakgrund

Den dåvarande regeringen beslutade i juli 2004 att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att göra en bred översyn av personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS) (dir. 2004:107). Kommittén har därefter fått ett flertal tilläggsdirektiv (dir. 2004:179, dir. 2005:66, dir. 2006:68 och dir. 2007:84). Utredningen som antagit namnet LSS-kommittén ska enligt direktiven redovisa sitt slutbetänkande den 30 juni 2008.

I juli 2007 beslutade regeringen om ytterligare ett tilläggsdirektiv (dir. 2007:109) och den 1 oktober överlämnade kommittén delbetänkandet Kostnader för personlig assistans – Skärpta regler för utbetalning, användning och återbetalning av assistansersättning (SOU 2007:73) till regeringen.

En remissammanställning finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2007/8334/ST).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i lagen (1993:389) om assistansersättning. De föreslagna ändringarna ska säkerställa att de ersättningsberättigade väljer assistansanordnare utifrån den kvalitet i stödet och servicen de erbjuder. Därmed bidrar de föreslagna ändringarna till att assistansersättningen används på ett ändamålsenligt sätt.

Regeringen föreslår att det införs en bestämmelse om att assistansersättning endast utbetalas under förutsättning att den används för köp av personlig assistans av någon som anordnar en sådan, t.ex. kooperativ, företag eller kommun, eller för att avlöna egna personliga assistenter. Bestämmelsen innebär att om den assistansberättigade köper tjänsten av en assistansanordnare blir betalningen för den tjänsten en intäkt i dennes näringsverksamhet och ska redovisas och beskattas enligt de förutsättningar som gäller för sådan verksamhet. En effekt av detta blir att möjligheten för assistansanordnare att upprätta klientmedelskonton i fråga om

assistansersättning upphör. För ersättningsberättigade som själva är arbetsgivare för sina personliga assistenter ska det ingå sådana kostnader som normalt har samband med anställningen och arbetsgivaransvaret. För att följa upp att den utbetalda ersättningen används till assistans bör Försäkringskassan begära att den ersättningsberättigade kan visa att ersättningen har använts på rätt sätt, dvs. använts för köp av assistans eller till lön m.m. för personlig assistans. Vidare föreslås att en ersättningsberättigad som inte har använt hela assistansersättningen för att köpa assistans eller betala kostnader för personliga assistenter ska betala tillbaka den återstående delen till Försäkringskassan.

Regeländringarna som regeringen föreslår förutsätter en god information till dem som är berättigade till assistansersättning, deras legala ställföreträdare och assistansanordnare. Förutom de nya reglerna ska informationen även avse syfte och mål med assistansersättningen och upplysa om vilka krav som ställs på arbetsgivare vid anställning av personliga assistenter. Regeringen aviserar därför i propositionen att Försäkringskassan ska få i uppdrag att i samarbete med andra berörda myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting genomföra en samlad informationssatsning om de nya reglerna för assistansersättningen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008. De föreslagna bestämmelserna bör tillämpas på assistansersättning som beviljas för tid efter den 1 juli 2008.

Utskottets överväganden

Kostnader för personlig assistans

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning.

Propositionen

Vad assistansersättningen får användas till

Regeringen föreslår ett tydliggörande som ska ange att assistansersättning lämnas under förutsättning att den används för köp av assistans från annan fysisk eller juridisk person eller för kostnader den ersättningsberättigade har för att själv som arbetsgivare avlöna sina personliga assistenter. På det viset blir det klarlagt vilken typ av affärshändelse det är fråga om, dvs. den berättigades köp av personlig assistans av assistansanordnaren. Förslaget innebär bl.a. att klientmedelskonton inte längre kan användas i bokföringen hos assistansanordnarföretaget i fråga om sådana medel och det blir tydligt att hela den assistansersättning som anordnarföretaget får från den berättigade är en inkomst i näringsverksamheten som ska tas upp som intäkt. För ersättningsberättigade som själva är arbetsgivare för sina personliga assistenter blir det endast möjligt att använda ersättningen för att betala kostnader som har samband med anställningen av assistenterna.

Det saknas i dag en tydlig reglering som anger att utbetald assistansersättning endast ska få användas för kostnader för personlig assistans. Detta betyder att assistansersättningen, i de fall den används för exempelvis fri konsumtion, enligt gällande regelverk inte används i strid med lagen utan snarare på ett felaktigt sätt i förhållande till intentionerna med assistansreformen enligt propositionen om stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 1992/93:159). En del av felaktigheterna går tillbaka på oklarheter eller okunskap om vad personlig assistans är. Regeringen anser att det är angeläget att snarast möjligt åtgärda bristerna i uppföljningen och kontrollen av vad ersättningen används till då detta är viktigt för assistansreformens trovärdighet och legitimitet. På det viset kan också en ändamålsenlig användning säkerställas.

Regeringen avser att noga följa utvecklingen inom detta område. Om det skulle visa sig att de förslag som nu läggs fram för att reglera vad assistansersättningen får användas till visar sig otillräckliga för att förhindra missbruk av assistansersättning kan de komma att kompletteras med andra åtgärder.

Kostnad för egna personliga assistenter

Regeringen föreslår vidare att det i kostnaden för egna personliga assistenter bör ingå sådana kostnader som har samband med anställningen och arbetet som personlig assistent. De kostnadsslag som kan ingå är bl.a. löne- och lönebikostnader, assistans- och utbildningskostnader, arbetsmiljöinsatser, personalkostnader och administration. Den närmare regleringen kommer dock inte att tas in i lagen, utan regeringen avser att närmare föreskriva om dessa kostnader i en förordning.

Återbetalning av assistansersättning

Om den assistansberättigade inte har använt hela assistansersättningen för att köpa assistans eller betala kostnader för personliga assistenter ska den delen av ersättningen betalas tillbaka till Försäkringskassan. Sådan återbetalning ska göras senast i samband med slutavräkningen. Det är den ersättningsberättigade som är mottagaren av ersättningen och, det är denne som ska betala tillbaka de pengar som inte använts. Allt detta bör, enligt regeringen, framgå direkt av lagen.

Information

De föreslagna regeländringarna förutsätter en god information om vilka regler som gäller för utbetalning, användning och återbetalning av assistansersättning. Regeringen aviserar ett uppdrag till Försäkringskassan att i samarbete med andra berörda myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting genomföra en samlad informationssatsning till dem som är berättigade till assistansersättning, deras legala ställföreträdare och assistansansordnare. Informationen ska avse de nya reglerna för assistansersättningen men även syfte och mål med assistansersättningen samt vilka krav som ställs på arbetsgivare vid anställning av personliga assistenter.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2008 och tillämpas på assistansersättning som beviljas för tiden därefter.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att assistansersättning beviljas enligt gällande lag för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid, dock längst sex månader, 6 § lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS). Det normala är att antalet timmar fastställs för en sexmånadersperiod. Efter den beslutade tidsperioden görs alltid en slutavräkning. I denna del föreslås inte någon ändring. Genom de nu föreslagna lagändringarna om bl.a. ett tydliggörande av vad assistansersättningen ska användas till förstärks intentionerna med den ursprungliga lagstiftningen. Detta är viktigt för assistansreformens trovärdighet och legitimitet och möjliggör en ända-

målsenlig användning av assistansersättningen. Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag. Utskottet har emellertid erfarit att det bland assistansberättigade, och då framför allt bland dem som är arbetsgivare åt sina personliga assistenter, finns farhågor inför lagändringen. Utskottet välkomnar därför det kommande uppdraget till Försäkringskassan m.fl. om en samlad informationssatsning för dem som är berättigade till assistansersättning om vilka regler som gäller för utbetalning, användning och återbetalning samt om syfte och mål med assistansersättningen och vilka krav som ställs på arbetsgivare vid anställning av personliga assistenter. Utskottet instämmer vidare i att det är viktigt att den föreslagna reformen följs upp av regeringen. Detta bör ske snarast möjligt. Utskottet kommer att noga följa utvecklingen och utgår ifrån att reformen kommer att innebära konkurrensneutralitet mellan olika assistansanordnare.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2007/08:61 Kostnader för personlig assistans:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:389) om assistansersättning.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:389)
om assistansersättning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:389) om assistansersättning

dels att 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 3 a och 16 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om någon har rätt till assistansersättning men det finns sannolika skäl för att sådan rätt föreligger, *skall* Försäkringskassan besluta att ersättning *skall* betalas ut med ett skäligt belopp om detta är av väsentlig betydelse för den funktionshindrade. Detsamma gäller om det står klart att rätt till assistansersättning föreligger men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål. För sådan ersättning får föreskrivas särskilda villkor.

Om det senare bestäms att assistansersättning inte *skall* lämnas eller *skall* lämnas med lägre belopp, är den ersättningsberättigade inte skyldig att betala tillbaka utbetald ersättning i andra fall än som anges i 16 §.

*Föreslagen lydelse***3 a §**

Assistansersättning lämnas endast under förutsättning att den används för köp av personlig assistans eller för kostnader för personliga assistenter.

8 §¹

Om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om någon har rätt till assistansersättning men det finns sannolika skäl för att sådan rätt föreligger, *ska* Försäkringskassan besluta att ersättning *ska* betalas ut med ett skäligt belopp om detta är av väsentlig betydelse för den funktionshindrade. Detsamma gäller om det står klart att rätt till assistansersättning föreligger men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål. För sådan ersättning får föreskrivas särskilda villkor.

Om det senare bestäms att assistansersättning inte *ska* lämnas eller *ska* lämnas med lägre belopp, är den ersättningsberättigade inte skyldig att betala tillbaka utbetald ersättning i andra fall än som anges i 16 och 16 a §§.

16 a §

Den ersättningsberättigade ska utan uppmaning betala tillbaka sådan ersättning som inte har

¹ Senaste lydelse 2004:827.

använts för köp av personlig assistans eller för kostnader för personliga assistenter. Återbetalning ska göras senast i samband med slutavräkningen enligt 10 §.

Om återbetalning enligt första stycket inte görs får Försäkringskassan besluta om återbetalning enligt 16 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008. De nya bestämmelserna tillämpas på assistansersättning som beviljas för tid efter ikraftträdandet.